

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
БІЛОЦЕРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ АГРАРНИЙ УНІВЕРСИТЕТ**

Кафедра менеджменту

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

«АГРАРНИЙ МЕНЕДЖМЕНТ»

ГАЛУЗЬ ЗНАНЬ	07 Управління та адміністрування
СПЕЦІАЛЬНІСТЬ	073 Менеджмент
РІВЕНЬ ВИЩОЇ ОСВІТИ	Перший (бакалаврський)
ФАКУЛЬТЕТ	Економічний

Аграрний менеджмент. Робоча програма навчальної дисципліни для здобувачів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти за спеціальністю 073 «Менеджмент» / Розробник О. І. Шемігон. Біла Церква: БНАУ, 2023.

Розробник: Шемігон О. І., канд. с.-г. наук, доцент.

Робочу програму затверджено на засіданні кафедри менеджменту
(Протокол №1 від 25.08.2023 р.)

Завідувач кафедри менеджменту,
д-р екон. наук, професор

Ю. С. Гринчук

Гарант ОП «Менеджмент»,
канд. екон. наук, доцент

Н. В. Коваль

Схвалено науково-методичною комісією економічного факультету
(Протокол №1 від 28.08.2023 р.)

Голова науково-методичної комісії,
д-р екон. наук, професор

І. М. Паска

ЗМІСТ

1. ОПИС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ	4
2. ПЕРЕДУМОВИ ДЛЯ ВИВЧЕННЯ ДИСЦИПЛІНИ	5
3. ОЧІКУВАНІ РЕЗУЛЬТАТИ НАВЧАННЯ	5
4. ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ «АГРАРНИЙ МЕНЕДЖМЕНТ»	6
5. СТРУКТУРА ДИСЦИПЛІНИ	7
6. ЗМІСТ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ	8
6.1. Лекції	8
6.2. Практичні заняття	11
6.3. Самостійна робота	12
6.4.Орієнтовна тематика індивідуальних та групових завдань	13
7. МЕТОДИ НАВЧАННЯ	14
8. ФОРМИ ПОТОЧНОГО ТА ПІДСУМКОВОГО КОНТРОЛЮ	14
9. ЗАСОБИ ДІАГНОСТИКИ	15
10. КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ РЕЗУЛЬТАТІВ НАВЧАННЯ	15
11. ПЕРЕЛІК НАОЧНИХ ТА ТЕХНІЧНИХ ЗАСОБІВ НАВЧАННЯ	17
12. РЕКОМЕНДОВАНІ ДЖЕРЕЛА ІНФОРМАЦІЇ	17

1. ОПИС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Згідно з навчальним планом на 2023–2024 навчальний рік на вивчення дисципліни «Аграрний менеджмент» для денної форми навчання виділено всього 150 академічних годин (5 кредитів ECTS), у т.ч. аудиторних – 60 годин (лекції – 24, практичні заняття – 36), самостійна робота студентів – 90 годин.

Опис навчальної дисципліни за показниками та формами навчання наведено в таблиці:

Найменування показників	Шифр та найменування галузі знань, спеціальності, рівень вищої освіти	Характеристика навчальної дисципліни	
		денна форма навчання	заочна форма навчання
Кількість кредитів, відповідних ECTS – 5	Галузь знань: 07 «Управління та адміністрування»	Обов'язкова	
Змістових модулів – 2	Спеціальність: 073 «Менеджмент»	<i>Рік підготовки:</i>	
Індивідуальне науково-дослідне завдання – аналітичне		4-й	5-й
Загальна кількість академічних годин – 150		<i>Семестр</i>	
		8-й	10-й
		<i>Лекції</i>	
Тижневих годин для денної форми навчання: аудиторних – 5; самостійної роботи студента – 7,5	Перший (бакалаврський) рівень вищої освіти	24 год.	6 год.
		<i>Практичні</i>	
		36 год.	8 год.
		<i>Самостійна робота</i>	
		90 год.	136 год.
		Підсумковий контроль: іспит	

Метою вивчення дисципліни «Аграрний менеджмент» є набуття студентами комплексної системи знань, умінь і навичок щодо особливостей управління сільськогосподарськими підприємствами та умов забезпечення результативності господарюючих структур; діагностики та проектування системи аграрного менеджменту, адекватної цілям і задачам ринкової економіки, внутрішньому та зовнішньому середовищу підприємства; формування сучасного управлінського мислення та вміння ухвалювати ефективні управлінські рішення.

2. ПЕРЕДУМОВИ ДЛЯ ВИВЧЕННЯ ДИСЦИПЛІНИ

Обов'язкова навчальна дисципліна «Аграрний менеджмент» базується на знаннях таких дисциплін, як «Аграрні технології», «Менеджмент», «Операційний менеджмент», «Маркетинг», «Економіка підприємства», «Фінанси підприємств», «Управління персоналом», «Стратегічний менеджмент».

3. ОЧІКУВАНІ РЕЗУЛЬТАТИ НАВЧАННЯ

Результати навчання відповідно до ОП «Менеджмент» першого (бакалаврського) рівня вищої освіти	Результати навчання з дисципліни «Аграрний менеджмент»
ПРН 03. Демонструвати знання теорій, методів і функцій менеджменту, сучасних концепцій лідерства.	РН 3.1. Знати сутність основних понять і категорій аграрного менеджменту, принципів та функцій аграрного менеджменту, системи методів аграрного менеджменту. РН 3.2. Розуміти особливості реалізації менеджером основних функцій планування, організації, мотивації та контролю на сільськогосподарському підприємстві.
ПРН 05. Описувати зміст функціональних сфер діяльності організації.	РН 5.1. Знати особливості управління функціональними підсистемами аграрного підприємства (трудовими, матеріальними, фінансовими, земельними ресурсами). РН 5.2. Вміти розробляти комплекс маркетингу сільськогосподарського підприємства.
ПРН 06. Виявляти навички пошуку, збирання та аналізу інформації, розрахунку показників для обґрунтування управлінських рішень.	РН 6.1. Вміти аналізувати питання управління агропромисловим виробництвом на макрорівні, сфери компетенції менеджменту аграрного підприємства; особливості розвитку менеджменту аграрного підприємства в сучасних умовах для обґрунтування управлінських рішень.
ПРН 07. Виявляти навички організаційного проектування.	РН 7.1. Знати систему управління агропромисловим комплексом та його підкомплексами; чинні та прогресивні структури управління, особливості управління за різних організаційно-правових форм господарювання. РН 7.2. Оцінювати чинні організаційні структури управління та вносити пропозиції щодо їх вдосконалення.
ПРН 08. Застосовувати методи менеджменту для забезпечення ефективності діяльності організації.	РН 8.1. Знати та вміти застосовувати адміністративні, економічні, соціально-психологічні методи управління с.-г. підприємством. РН 8.2. Розуміти і вміти пояснити складові ефективної діяльності сільгоспідприємства; визначати центри відповідальності організаційного формування. РН 8.3. Визначати ефективність функціонування підприємств різних форм власності та організаційно-правових форм у сільськогосподарському виробництві.

ПРН 10. Мати навички обґрунтування дієвих інструментів мотивування персоналу організації.	РН 10.1. Знання сучасних тенденцій мотивації персоналу та володіння інструментарієм стимулювання працівників сільськогосподарських підприємств.
ПРН 12. Оцінювати правові, соціальні та економічні наслідки діяльності організації.	РН 12.1. Вміння формувати стратегію управління земельним ресурсами в умовах вільної купівлі-продажу земель сільськогосподарського призначення, збалансованого й гармонійного їх використання, відтворення та охорони потенціалу останніх для досягнення гармонії між екологічними, економічними та соціальними вимогами. РН 12.2. Розуміння необхідності сталого розвитку сільських територій як складової формування конкурентоспроможності підприємств АПК. РН 12.3. Знання моделей СВБ, основних напрямів реалізації СВБ українськими аграріями.

4. ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ «АГРАРНИЙ МЕНЕДЖМЕНТ»

Змістовий модуль 1. Сутність та функції аграрного менеджменту

Тема 1.1. Зміст, особливості та об'єкти управління у сільському господарстві України.

Тема 1.2. Загальні принципи та функції аграрного менеджменту.

Тема 1.3. Планування та контроль у менеджменті аграрного підприємства.

Тема 1.4. Бюджетне планування в менеджменті.

Тема 1.5. Система управління витратами в аграрному підприємстві.

Тема 1.6. Функція організації у менеджменті аграрного підприємства. Особливості побудови системи управління в аграрних підприємствах різних організаційно-правових форм.

Тема 1.7. Оперативне управління та організація диспетчерської служби в підприємствах АПК.

Змістовий модуль 2. Менеджмент ресурсів аграрних підприємств. Забезпечення конкурентоспроможності аграрного підприємства

Тема 2.1. Управління земельними ресурсами аграрного підприємства.

Тема 2.2. Управління трудовими ресурсами в аграрному підприємстві.

Тема 2.3. Організація управління капіталом аграрного підприємства.

Тема 2.4. Управління маркетингом аграрного підприємства.

Тема 2.5. Управління конкурентоспроможністю аграрного підприємства.

Тема 2.6. Управління соціальною відповідальністю аграрного підприємства.

5. СТРУКТУРА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин							
	Денна форма				Заочна форма			
	Усього	у тому числі			Усього	у тому числі		
		л	п	ср		л	п	ср
<i>Змістовий модуль 1. Сутність та функції аграрного менеджменту</i>								
Тема 1.1. Зміст, особливості та об'єкти управління у сільському господарстві України.	12	2	2	8	12	0,5		11,5
Тема 1.2. Загальні принципи та функції аграрного менеджменту.	12	2	2	8	12	0,5		11,5
Тема 1.3. Планування та контроль у менеджменті аграрного підприємства.	12	2	2	8	12	0,5		11,5
Тема 1.4. Бюджетне планування в менеджменті.	12	2	4	6	12		1	11
Тема 1.5. Система управління витратами в аграрному підприємстві.	12	2	2	8	12		1	11
Тема 1.6. Функція організації у менеджменті аграрного підприємства. Особливості побудови системи управління в аграрних підприємствах різних організаційно-правових форм.	12	2	4	6	12	1	1	10
Тема 1.7. Оперативне управління та організація диспетчерської служби в підприємствах АПК.	12	2	2	8	12	0,5		11,5
Разом за змістовий модуль 1	84	14	18	52	84	3	3	78
<i>Змістовий модуль 2. Менеджмент ресурсів аграрних підприємств. Забезпечення конкурентоспроможності аграрного підприємства</i>								
Тема 2.1. Управління земельними ресурсами аграрного підприємства.	10	2	2	6	11	0,5	1	9,5
Тема 2.2. Управління трудовими ресурсами в аграрному підприємстві.	10	2	2	6	11	0,5	1	9,5
Тема 2.3. Організація управління капіталом аграрного підприємства.	12	2	4	6	11	0,5	1	9,5
Тема 2.4. Управління маркетингом аграрного підприємства.	12	2	4	6	11	0,5	1	9,5
Тема 2.5. Управління конкурентоспроможністю аграрного підприємства.	12	1	4	7	11,5	0,5	1	10
Тема 2.6. Управління соціальною відповідальністю аграрного підприємства.	10	1	2	7	10,5	0,5		10
Разом за змістовий модуль 1	66	10	18	38	66	3	5	58
Усього годин	150	24	36	90	150	6	8	136

Примітка: л – лекції, п – практичні заняття, ср – самостійна робота студентів.

6. ЗМІСТ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

6.1. Лекції

Тема і зміст лекції	К-ть ГОДИН
<i>Змістовий модуль 1. Сутність та функції аграрного менеджменту</i>	
<p>1.1. Зміст, особливості та об'єкти управління у сільському господарстві України</p> <p>Опис навчальної дисципліни: цілей, змісту, очікуваних результатів навчання, порядку та критеріїв оцінювання. Принципи академічної доброчесності.</p> <p>Суть аграрного менеджменту. Особливості аграрного менеджменту. Форми власності та організації бізнесу, характерні для сучасних умов ринкової економіки та її аграрної сфери. Характеристика індивідуальної та пайової форм власності. Акціонерна (корпоративна) форма власності.</p> <p>Загальна характеристика об'єктів управління різних організаційно-правових форм.</p> <p>Економічна сутність і функції малих, середніх та великих підприємств. Розвиток і взаємодія малого, середнього і великого бізнесу в аграрному секторі економіки. Перспективи розвитку малих підприємств в АПК України. Вертикально-горизонтальні комунікаційні зв'язки в системі управління агропромисловим розвитком. Комплексні програми розвитку малого і середнього підприємництва. Тенденції розвитку АПК в сучасних умовах: економічні, соціально-демографічні, екологічні проблеми.</p>	2
<p>1.2. Загальні принципи та функції аграрного менеджменту</p> <p>Сутність загальних принципів управління. Функції аграрного менеджменту, їх поєднання в управлінському процесі. Класифікація функцій менеджменту АПК. Загальні та спеціальні функції менеджменту. Взаємозв'язок функцій і апарату управління. Класифікація груп працівників апарату управління. Основні кваліфікаційні вимоги до керівників сільськогосподарських підприємств у сучасних умовах. Регламентація функцій управління. Генеральна угода. Галузева угода. Колективний договір. Статут підприємства. Положення про відділи, служби, підрозділи. Посадові інструкції, правила внутрішньогосподарської діяльності.</p>	2
<p>1.3. Планування та контроль у менеджменті аграрного підприємства</p> <p>Особливості планування в сільському господарстві. Обмеження планування на підприємстві. Організація планової роботи в аграрних підприємствах. Система внутрішньогосподарського планування в аграрному підприємстві. Стратегічне планування, особливості</p>	2

<p>вироблення стратегій, адекватних умовам агропромислового виробництва в Україні. Сутність та форми контролю в менеджменті. Внутрігосподарський контроль в системі управління аграрним підприємством.</p>	
<p>1.4. Бюджетне планування в менеджменті. Бюджетування у реалізації стратегічних планів</p> <p>Виробничі бюджети в рослинництві. Поняття бюджету та загальні підходи до його складання. Види витрат та їх розподіл. Застосування виробничих бюджетів. Визначення прибутковості виробництва.</p> <p>Виробничі бюджети у тваринництві. Цілі та процедура складання бюджетів. Види витрат та їх розподіл. Застосування виробничих бюджетів.</p> <p>Часткові бюджети. Цілі складання часткових бюджетів. Процедура складання та застосування бюджету.</p> <p>Загальний бюджет. Цілі складання бюджету. Загальні підходи до складання бюджету. Структура бюджету.</p> <p>Бюджет руху готівки. Загальні підходи до складання бюджету руху готівки. Процедура складання бюджету.</p>	2
<p>1.5. Система управління витратами в аграрному підприємстві</p> <p>Сутність економічної категорії «собівартість». Класифікація витрат аграрного підприємства. Сутність і завдання системи управління витратами. Принципи системи управління витратами. Особливості впровадження системи управління витратами в центрах витрат та центрах прибутку.</p>	2
<p>1.6. Функція організації у менеджменті аграрного підприємства. Особливості побудови системи управління в аграрних підприємствах різних організаційно-правових форм</p> <p>Зміст та класифікація структур управління сільськогосподарськими підприємствами. Органи та система управління в сільськогосподарських товариствах, кооперативах, акціонерних товариствах. Управління в приватних, приватно-орендних та фермерських господарствах. Органи та система управління в державних сільськогосподарських підприємствах. Управління в спільних підприємствах.</p>	2
<p>1.7. Оперативне управління та організація диспетчерської служби в підприємствах АПК</p> <p>Суть і значення оперативного управління. Особливості оперативного управління в сільськогосподарських підприємствах. Завдання, процес та етапи оперативного управління.</p> <p>Диспетчерська служба (ДС) в системі оперативного управління. Суть і завдання ДС. Організація роботи ДС. Положення про ДС підприємства. Штати ДС. Порядок роботи ДС. Організація проходження та обробки оперативної інформації. Диспетчерська</p>	2

документація і її форми.	
Разом за змістовий модуль 1	14
Змістовий модуль 2. Менеджмент ресурсів аграрних підприємств. Забезпечення конкурентоспроможності аграрного підприємства	
<p>2.1. Управління земельними ресурсами аграрного підприємства</p> <p>Використання земельних ресурсів в сільськогосподарському виробництві. Розвиток земельних відносин в сільському господарстві. Ефективність управління земельними ресурсами аграрного підприємства. Розвиток земельно-орендних відносин у сільськогосподарських підприємствах. Системи землеволодіння і моделі функціонування ринку землі в зарубіжних країнах. Формування стратегії управління земельним ресурсами в умовах вільної купівлі-продажу землі сільськогосподарського призначення, збалансованого й гармонійного їх використання, відтворення та охорони потенціалу останніх для досягнення гармонії між екологічними, економічними та соціальними вимогами.</p>	2
<p>2.2. Управління трудовими ресурсами в аграрному підприємстві</p> <p>Особливості управління трудовими ресурсами в аграрному підприємстві. Тенденції на ринку праці в аграрному секторі України. Планування (формування) трудових ресурсів. Штатний розклад сільськогосподарського підприємства. Планування штатної чисельності працівників апарату управління. Розвиток трудових ресурсів в АПК України. Проблеми підготовки кадрів в сучасних умовах. Особливості мотивації праці. Організація залучення працівників та оплата праці в сільськогосподарських підприємствах. Методи управління і впливу на персонал: економічні, адміністративні, соціально-психологічні. Зарубіжний досвід управління персоналом сільськогосподарських підприємств.</p>	2
<p>2.3. Організація управління капіталом аграрного підприємства</p> <p>Сутність, структура та джерела капіталу підприємства. Особливості формування та використання капіталу аграрних підприємств.</p> <p>Система фінансового менеджменту аграрного підприємств. Джерела формування фінансових ресурсів аграрного підприємства. Оптимізація структури капіталу аграрного підприємства. Оподаткування аграрних підприємств.</p>	2
<p>2.4. Управління маркетингом аграрного підприємства</p> <p>Сутність управління маркетингом аграрного підприємства. Основні проблеми маркетингу аграрних підприємств. Організація маркетингової діяльності аграрного підприємства. Функції та принципи маркетингу аграрного підприємства. Модель маркетингової</p>	2

діяльності аграрного підприємства.	
<p>2.5. Управління конкурентоспроможністю аграрного підприємства</p> <p>Результативність організаційних формувань АПК і аграрного менеджменту.</p> <p>Внутрішні та зовнішні чинники конкурентоспроможності підприємства аграрного сектору економіки. Формування конкурентних переваг підприємства. Взаємозв'язок якості продукції та конкурентоспроможності підприємства. Інноваційний розвиток – основа конкурентоспроможності підприємств. Джерела інновацій в АПК. Особливості, форми і методи управління інноваціями аграрних підприємствах.</p> <p>Політика держави щодо підвищення конкурентоспроможності підприємств аграрної сфери. Сталий розвиток сільських територій як складова формування конкурентоспроможності підприємства АПК.</p>	1
<p>2.6. Управління соціальною відповідальністю аграрного підприємства</p> <p>Принципи відповідального введення господарської діяльності в українському аграрному секторі. Моделі СВБ, їх переваги й недоліки. Сучасна європейська модель соціальної відповідальності бізнесу (три сфери прояву ініціативи – економіка, зайнятість і довкілля). Етап становлення політики СВБ в українському сільському господарстві. Основні напрями реалізації СВБ українськими аграріями.</p>	1
Разом за змістовий модуль 2	10
Всього	24

6.2. Практичні заняття

№ з/п	Назва теми	К-ть годин
<i>Змістовий модуль 1. Сутність та функції аграрного менеджменту</i>		
1	Зміст, особливості та об'єкти управління у сільському господарстві України	2
2	Основні принципи та функції аграрного менеджменту. Зміст, структура, порядок складання статуту сільськогосподарського підприємства. Відмінності статутних норм сільгоспідприємств різних типів.	2
3	Функції планування та контролю у сільському господарстві	2
4	Виробничі бюджети в рослинництві. Виробничі бюджети в тваринництві.	4
5	Система управління витратами в аграрному підприємстві.	2
6	Проектування раціональної організаційної структури підприємств АПК. Розрахунок штатної чисельності управлінського персоналу підприємств АПК. Побудова і аналіз	4

	структури управління підприємством.	
7	Оперативне управління та організація диспетчерської служби в підприємствах АПК	2
Разом за змістовий модуль 1		18
<i>Змістовий модуль 2. Менеджмент ресурсів аграрних підприємств. Забезпечення конкурентоспроможності аграрного підприємства</i>		
9	Управління земельними ресурсами аграрного підприємства.	2
10	Управління трудовими ресурсами в аграрному підприємстві.	2
11	Організація управління капіталом аграрного підприємства.	4
12	Управління маркетингом аграрного підприємства.	4
13	Управління конкурентоспроможністю аграрного підприємства.	4
14	Управління соціальною відповідальністю аграрного підприємства.	2
Разом за змістовий модуль 2		18
Всього		36

6.3. Самостійна робота

№ з/п	Назва теми	К-ть годин
<i>Змістовий модуль 1.</i>		
1	Організація управління сільськогосподарськими підприємствами різних форм власності, розміру, організаційно-правових форм господарювання	8
2	Організаційно-правові документи, що регламентують діяльність структурних підрозділів і управлінського персоналу аграрного підприємства.	8
3	Програмно-цільовий підхід в управлінні аграрним виробництвом. Системний підхід в управлінні аграрним виробництвом.	8
4	Бюджетування у реалізації стратегічних планів аграрних підприємств.	6
5	Управління витратами в аграрному підприємстві.	8
6	Методика економічної оцінки ефективності структури управління. Етапи та напрямки удосконалення організаційних структур управління.	6
7	Оперативне управління та організація диспетчерської служби в підприємствах АПК	8
Разом за змістовий модуль 1		52
<i>Змістовий модуль 2. Менеджмент ресурсів аграрних підприємств. Забезпечення конкурентоспроможності аграрного підприємства</i>		
9	Управління земельними ресурсами аграрного підприємства.	6
10	Управління трудовими ресурсами в аграрному підприємстві.	6
11	Організація управління капіталом аграрного підприємства.	6

12	Управління маркетингом сільськогосподарської продукції.	6
13	Управління конкурентоспроможністю аграрного підприємства. Система показників результативності управління в організаційних формуваннях. Інноваційний розвиток – основа конкурентоспроможності підприємств. Організація комплексної системи управління якістю на підприємстві.	7
14	Основні напрямки удосконалення системи аграрного менеджменту в сучасних умовах розвитку АПК України. Досвід управління сільськогосподарським виробництвом у розвинених країнах Заходу, США, Близького Сходу та Азії.	7
Разом за змістовий модуль 2		38
Всього годин		90

Примітка: У розрахунку годин на виконання самостійної роботи передбачено час на виконання індивідуальних завдань

6.4. Орієнтовна тематика індивідуальних та групових завдань

1. Основні концептуальні ідеї реформування системи управління аграрним виробництвом на сучасному етапі розвитку України.
2. Перспективи розвитку галузі АПК.
3. Інтеграція в агропромисловому виробництві, вплив інтеграційних процесів на створення різноманітних видів об'єднань.
4. Перспективи розвитку фермерства в Україні.
5. Експортно орієнтована продукція АПК.
6. Ринок землі: за і проти.
7. Інфраструктура на селі – хто має нею опікуватися?
8. Особливості функціонування аграрного менеджменту.
9. Внутрішнє середовище організацій в агропромисловому виробництві.
10. Форми власності та організації бізнесу в агропромисловому виробництві.
11. Роль малих підприємств в розвитку агропромислового комплексу України.
12. Інформаційне забезпечення в аграрному менеджменті.
13. Роль геоінформаційних технологій в агропромисловому виробництві.
14. Аналіз господарської діяльності аграрних підприємств.
15. Управління трудовими ресурсами в аграрному менеджменті.
16. Соціальна відповідальність та етика в аграрному бізнесі.
17. Забезпечення ефективності виробництва в аграрному менеджменті.
18. Особливості управління фінансами аграрних підприємств.
19. Управління кризовими ситуаціями в аграрному менеджменті.
20. Роль аграрного менеджменту у вирішенні проблем збалансованості розвитку АПК України.
21. Значення моделювання в аграрному менеджменті.
22. Управління матеріальними запасами в аграрних підприємствах.

23. Удосконалення управління якістю продукції в АПК України.
24. Особливості формування фінансових ресурсів аграрних підприємств України.
25. Основні шляхи реформування управління фінансами аграрних підприємств.
26. Смарт-фермерство: нові можливості для сільськогосподарських підприємств.
27. Вплив агрохолдингів на розвиток сільських територій в Україні.
28. Механізми забезпечення розвитку екологічно орієнтованого сільськогосподарського підприємництва.
29. Диверсифікація виробничої діяльності сільськогосподарських підприємств.
30. Управління інноваційним розвитком в аграрному секторі економіки.

7. МЕТОДИ НАВЧАННЯ

Для активізації процесу навчання студентів в ході вивчення дисципліни «Аграрний менеджмент» застосовуються такі навчальні технології:

- на лекціях чітко та зрозуміло структурується матеріал; зосереджується увага студентів на проблемних питаннях; наводяться конкретні приклади практичного застосування отриманих знань та досвіду вирішення окремих проблем аграрних підприємств в розвинених країнах світу; заохочується критичне мислення; використовуються наочні матеріали (презентації);

- на практичних заняттях впроваджуються різні навчальні технології: обговорення проблем, дискусії; вирішення ситуаційних вправ; мозковий штурм; презентації; робота в малих групах; письмовий контроль знань; індивідуальне та групове опитування тощо. Для аналізу використовується реальна документація аграрних підприємств.

Самостійна робота передбачає опрацювання додаткових джерел літератури; інформації з інтернет-сайтів; відеоматеріалів в YouTube за відповідними темами, посилання на які розміщені в системі Moodle.

У разі дистанційного і змішаного навчання використовуються навчальна платформа Moodle Білоцерківського НАУ, онлайн-платформи ZOOM, Microsoft Team, GoogleMeet, електронна пошта, мобільні додатки Viber, Telegram.

8. ФОРМИ ПОТОЧНОГО ТА ПІДСУМКОВОГО КОНТРОЛЮ

Успішність студента оцінюється шляхом проведення поточного, модульного та підсумкового контролю.

Поточний контроль знань студентів з навчальної дисципліни проводиться в усній та письмовій формі.

Поточне оцінювання знань студентів здійснюється під час проведення лекційних та практичних занять і має на меті перевірку рівня підготовленості студента до виконання конкретної роботи. Об'єктами поточного контролю є:

- активність та результативність роботи студента протягом семестру щодо вивчення програмного матеріалу дисципліни;
- виконання завдань на практичних заняттях;
- виконання індивідуальних та самостійних завдань.

Модульний контроль рівня знань передбачає виявлення рівня опанування студентом матеріалу змістового модуля та вміння застосувати теоретичні знання для вирішення практичної ситуації.

Кількість отриманих балів з кожного виду навчальних робіт за різними формами поточного контролю виставляється студентам у журнал академічної групи та електронний журнал після кожного контрольного заходу.

Підсумковий контроль навчальної діяльності студентів здійснюється на іспиті.

9. ЗАСОБИ ДІАГНОСТИКИ

Оцінка за лекційне заняття виставляється за активність студента в дискусії.

Оцінку на практичному занятті студент отримує за виконані розрахункові та ситуаційні завдання, командні проєкти, зроблені доповіді, презентації, есе, активність під час дискусій.

Під час модульного контролю засобом оцінювання є письмова контрольна робота.

Контроль здійснюється за трьома складовими: лекційною (теоретичною), практичною (розрахункові завдання) та самостійною роботою.

Під час підсумкового контролю засобами оцінювання результатів навчання з дисципліни є стандартизовані комп'ютерні тести.

10. КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ РЕЗУЛЬТАТІВ НАВЧАННЯ

Поточний контроль успішності здобувачів вищої освіти здійснюється за чотирирівневою шкалою – «2», «3», «4», «5».

Критерії оцінювання результатів навчання за чотирирівневою шкалою

Бали	Критерії оцінювання
«Відмінно»	Отримують за роботу, в якій повністю і правильно виконано завдання. Водночас здобувач вищої освіти має продемонструвати вміння аналізувати і оцінювати явища, факти і процеси, застосовувати наукові методи для аналізу конкретних ситуацій, робити самостійні висновки, на основі яких прогнозувати можливий розвиток подій і процесів,

	докладно обґрунтовувати свої твердження та висновки.
«Добре»	Отримують за роботу, в якій повністю і правильно виконано 75% завдань. Водночас здобувач вищої освіти виявляє вміння аналізувати і оцінювати явища, факти і події, робити самостійні висновки, на основі яких прогнозувати можливий розвиток подій і процесів та докладно обґрунтувати свої твердження та висновки.
«Задовільно»	Отримують за роботу, в якій правильно виконано 60% завдань. При цьому здобувач вищої освіти не виявив вміння аналізувати і оцінювати явища, факти та недостатньо обґрунтував твердження та висновки, недостатньо впевнено орієнтується у навчальному матеріалі.
«Незадовільно»	Отримують за роботу, в якій виконано менш як 60% завдань. При цьому здобувач вищої освіти демонструє невміння аналізувати явища, факти, події, робити самостійні висновки та їх обґрунтувати, що свідчить про те, що студент не оволодів програмним матеріалом.

Підсумкова оцінка з дисципліни виставляється за 100-бальною шкалою. Вона обчислюється як сума балів з поточного, модульного та підсумкового контролю.

Сума балів з поточного контролю визначається як середнє арифметичне значення (САЗ) всіх отриманих студентом оцінок за такою формулою:

$$БПК = \frac{САЗ \times \max ПК}{5},$$

де *БПК* – бали з поточного контролю; *САЗ* – середнє арифметичне значення усіх отриманих студентом оцінок (з точністю до 0,01); *max ПК* – максимально можлива кількість балів з поточного контролю.

Відсутність студента на занятті у формулі приймається як «0».

Розподіл балів, що присвоюються здобувачам вищої освіти за підсумкового контролю «іспит»

Види робіт	Лекції	Практичні заняття	Самостійна робота	Модульний контроль	ІНДЗ	Іспит	Загальний бал
Максимально можлива кількість балів	10	20	10	20	10	30	100

Шкала оцінювання успішності здобувачів вищої освіти

За 100-бальною шкалою	За шкалою ECTS	За національною шкалою	
		іспит	залік
90–100	A	Відмінно	Зараховано
82–89	B	Добре	
75–81	C		
64–74	D	Задовільно	
60–63	E		
35–59	FX	Незадовільно (незараховано) з можливістю повторного складання	
1–34	F	Незадовільно (незараховано) з обов'язковим повторним вивченням	

11. ПЕРЕЛІК НАОЧНИХ ТА ТЕХНІЧНИХ ЗАСОБІВ НАВЧАННЯ

Наочні засоби:

1. Презентації у програмі Microsoft Office PowerPoint.
2. Відеоматеріали за відповідними темами.
3. Законодавчо-нормативні акти.
4. Звітність підприємств та організацій; зразки документації.

Технічні засоби:

1. ПК.
2. Принтер.
3. Мультимедійне обладнання.
4. Система дистанційного навчання Moodle.

12. РЕКОМЕНДОВАНІ ДЖЕРЕЛА ІНФОРМАЦІЇ

Основна література

1. Аграрний менеджмент: практикум: навч. посібник / Г. М. Запша, В. Г. Курносенко, М. П. Сахацький, Г. І. Дідур та ін.; за ред. Г.М. Запши, В.Г. Курносенка, М.П. Сахацького. Одеса: Інтерпрінт, 2017. 270 с.
2. Дем'яненко С. І. Аграрний менеджмент: підручник. Київ: КНЕУ, 2018. 520 с.
3. Дем'яненко С. І., Кудлай В. Г. Менеджмент агропромислових формувань: навч. посібник (практикум). Київ: КНЕУ, 2014. 262 с.
4. Конкурентоспроможність аграрного підприємства: навч. посібник / А. С. Даниленко, О. І. Шемігон та ін. Біла Церква: БНАУ, 2018. 248 с.
5. Мазур К. В., Кубай О. Г. Менеджмент аграрного підприємства: навч. посібник. Вінниця: ТВОРИ, 2020. 284 с.

6. Аграрний менеджмент. Методичні рекомендації до практичних занять та самостійної роботи здобувачів освітнього ступеня «бакалавр» спеціальності 073 «Менеджмент» / Укладач О. І. Шемігон. Біла Церква: БНАУ, 2020. 90 с.

Додаткова література

7. Алескерова Ю. В., Радченко О. Д., Годосійчук В. Л. Кредитні аспекти державної підтримки розвитку аграрного сектору України. *Економіка. Фінанси. Менеджмент: актуальні питання науки і практики*. 2018. №11(39). С. 119–132.

8. Бородіна О. М., Геєць В. М., Гуторов А. О. Українська модель аграрного розвитку та її соціоекономічна переорієнтація: наук. доп. / за ред. В. М. Гейця, О. М. Бородіної, І. В. Прокопи. НАН України, Ін-т екон. та прогнозув. Київ, 2013. 56 с.

9. Босак А. О., Мустафаєва Л. А. Поточний стан та перспективи розвитку АПК України: пошук нових ринків збуту. *Науковий вісник Ужгородського національного університету*. 2019. Вип. 24. Ч 1 . С.48–54.

10. Вдовенко Л. О., Вдовенко С. А. Стан та перспективи розвитку аграрного сектору в контексті державної політики фінансової підтримки товаровиробників. *Фінансово-кредитна діяльність: проблеми теорії та практики*. 2018. №3. С.113–122.

11. Вдовенко Л. О., Черненко Д. С. Управління капіталом – основа ефективності функціонування підприємств аграрної сфери. *Фінансовий простір*. 2015. № 4 (20). С. 139–142.

12. Гераймович В. Л., Гуменюк І. Л., Кубай О. Г. Сучасний стан розвитку галузі та експорту продукції тваринництва України. *Економіка. Фінанси. Менеджмент: актуальні питання науки і практики*. 2019. № 5. С. 36–45.

13. Германюк Н. В. Інноваційний розвиток та управління в аграрному секторі України. *Східна Європа: економіка, бізнес та управління*. 2017. № 4(09). С. 37–41. URL : <http://www.easterneurope-ebm.in.ua/9-2017-ukr>

14. Германюк Н. В. Сучасний стан розвитку вітчизняного агросектору. *Глобальні та національні проблеми економіки*. 2018. Вип. 22. С. 160–164.

15. Горьовий В. П., Тимчук С. В. Менеджмент фермерських господарств. К.: ЦУЛ, 2019. 366 с.

16. Гринчук Ю. С., Вихор М. В., Шемігон О. І. Програми підвищення конкурентоспроможності у системі стратегічного управління організаціями. *Агросвіт*. 2019. №7. С. 3-9.

17. Гринчук Ю. С., Шемігон О. І., Биба В. А. Управління розвитком сільських територій – основа успішного аграрного бізнесу. *Ефективна економіка*. 2020. №19. URL: http://www.economy.nayka.com.ua/pdf/9_2020/10.pdf

18. Денисенко М. П., Новіков Д. В. Сучасний стан та перспективи розвитку ільського господарства України. *Агросвіт*. 2019. № 12. С. 15–21. URL: <http://www.agrosvit.info/?op=1&z=2905&i=2>

19. Жук В. М. Обіг земель сільськогосподарського призначення в селозберігаючій моделі аграрного устрою України: наукова доповідь. Київ: Національний науковий центр «Інститут аграрної економіки», 2017. 128 с.

20. Калетнік Г. М., Гончарук І. В., Ємчик Т. В., Лутковська С. М. Аграрна політика та земельні відносини: підручник. Вінн. нац. аграр. ун-т. Вінниця: ВНАУ, 2020. 307 с.

21. Лупенко Ю. О., Месель-Веселяк В. Я. Стратегічні напрями розвитку сільського господарства України на період до 2020 р. К.: ННЦ ІАЕ, 2012. 127 с.

22. Лутковська С. М. Системоутворюючі елементи та чинники впливу на еколого-економічну безпеку сталого розвитку АПК. *Економіка. Фінанси. Менеджмент: актуальні питання науки і практики: зб. наук. пр. ВНАУ*. 2019. №10. С. 15–21.

23. Мазур К. В. Стан та тенденції розвитку малих форм господарювання в аграрному виробництві у розвинених країнах світу. *Ефективна економіка*. 2018. № 10. URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=6598>

24. Месель-Веселяк В. Я., Федоров М. М. Стратегічні напрями розвитку аграрного сектору економіки. *Економіка АПК*. 2016. №6. С. 37–49.

25. Мулик Я. І., Цуркан А. О. Внутрішньогосподарський контроль в системі управління аграрним підприємством. *Ефективна економіка*. 2018. №3. URL: http://www.economy.nayka.com.ua/pdf/3_2018/66.pdf

26. Петров В. М. Організація виробництва та планування діяльності на підприємствах АПК: навч. посібник. Харк. нац. аграр. ун-т. Харків: Майдан, 2016. 362 с.

27. Пронько Л. М., Гонтарук Я. В., Ревкова А. В. Дослідження стану розвитку фермерства в Україні. *Причорноморські економічні студії*. 2019. Вип. 48. Ч. 2. С.155–165.

28. Пронько Л. М., Кулик Н. М. Напрями реалізації державної підтримки аграрного сектору економіки в ринкових умовах господарювання. *Економіка. Фінанси. Менеджмент: актуальні питання науки і практики*. 2019. №1(41). С. 23–32.

29. Шемігон О. І., Вихор М. В., Руденко М. В. Публічно-приватне партнерство як інструмент соціально-економічного розвитку села. *Інвестиції: практика та досвід*. 2019. №12. С. 31-36.

Адреси сайтів в INTERNET

1. <http://www.ukrstat.gov.ua/> – Державна служба статистики України.
2. <https://minagro.gov.ua/> – Міністерство аграрної політики та продовольства України
3. <https://www.management.com.ua> – український сайт, на якому друкуються різнопланові статті з управління підприємствами та організаціями.
4. <http://www.nbu.gov.ua> – Національна бібліотека України ім. В. І. Вернадського.
5. <http://rep.btsau.edu.ua> – Репозитарій Білоцерківського НАУ.